

*Спеціалізованій вченій раді
Д 64.820.05 Українського державного
університету залізничного транспорту
Міністерства освіти та науки України*

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, доцента Овчиннікової Вікторії Олексіївни
на дисертаційну роботу Федотової Ірини Володимирівни на тему:
«Теоретико-методологічні засади управління життєздатністю
підприємств автомобільного транспорту», подану до захисту в
спеціалізовану вчену раду Д 64.820.05 Українського державного
університету залізничного транспорту на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сьогодні в Україні відсутні адекватні механізми господарювання, методи та інструменти впливу на економічні суб'єкти, зокрема на підприємствах транспорту. Виникає об'єктивна необхідність адаптації підприємств до швидкоплинних умов ведення бізнесу, для яких характерна висока ступінь невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища. Рішення даної проблеми неможливо без формування механізму управління життєздатністю підприємств, що дозволяє за допомогою якісної оцінки складових процесу сталого розвитку, його проектування і впровадження об'єктивних стратегічних рекомендацій забезпечити безкризове, стійке функціонування підприємств автомобільного транспорту.

Необхідність дослідження суті управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту викликана особливостями їх функціонування в умовах ринкової економіки України. Умови господарювання змінилися досить швидко, і при цьому підприємствам, як самостійним економічним суб'єктам, необхідне збереження потенціалу життєздатності, який може бути забезпечений при певних зусиллях керівництва. Основою моделі управління життєздатністю підприємств в даному випадку виступають засади сталого розвитку підприємств. Саме життєздатність є економічним змістом і сутністю господарюючих суб'єктів і визначає напрямки розвитку і умови сталого функціонування. Зазначене підтверджує актуальність дисертаційного дослідження Федотової І.В., яка присвятила його розробленню теоретико-методологічних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо

управлінню життєздатністю підприємств автомобільного транспорту в мінливих умовах, розглянута тема представляється значущою, своєчасною та актуальною.

Наукові результати і висновки дисертаційного дослідження є складовою розробок науково-дослідних робіт та науково-дослідних тем Харківського національного автомобільно-дорожнього університету: «Соціально-економічні проблеми функціонування і розвитку підприємств автомобільного транспорту» (номер державної реєстрації 0116U000952), де автором було удосконалено концептуальні положення інтегрованої логістики підприємства; «Соціально-економічні проблеми функціонування і розвитку автомобільного транспорту» (номер державної реєстрації 0117U005212), де автором було визначено основні рівні та структура взаємовідносин підприємства з партнерами на основі метасистемного підходу; «Проблеми управління підприємствами на автомобільному транспорті» (номер державної реєстрації 0119U000639), де автором було запропоновано багаторівневу модель логістичної системи, розроблену з використанням принципів побудови життєздатних систем; «Проблеми управління підприємствами на автомобільному транспорті» (номер державної реєстрації 0119U103270), де автором було удосконалено теоретичні засади обґрунтування польової природи організаційної культури.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз поданої до захисту дисертації, автореферату та публікацій дисертанта дозволяє дійти до висновку щодо наукової обґрунтованості і достовірності викладених у них результатів, що забезпечується за рахунок актуалізації вибору та творчого використання наукових підходів, чіткого визначення об'єкту та предмету дослідження, мети і завдань дисертаційної роботи, логічного викладення та аргументованого подання отриманих наукових результатів, ретельного вибору та критичного осмислення значної кількості літературних джерел.

Основні питання, які досліджувалися автором за наведеними розділами, відображені у роботі, відповідають її меті і завданням, вирішення яких дозволило отримати результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Дисертація має чітку і логічну структуру, науковий стиль викладу матеріалу. Структурно-логічна побудова дисертації відповідає складності об'єкта і предмета дослідження, що дозволило автору здійснити теоретико-обґрунтоване комплексне дослідження проблеми управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту в умовах трансформації бізнес-середовища.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, одержаних результатів, висновків та рекомендацій

підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та спеціальних методів дослідження, аналізом праць вітчизняних та зарубіжних вчених із забезпечення життєздатності підприємств, використанням широкого масиву статистичних даних, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено системний підхід до розвитку теоретично-методологічних засад, концептуальних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту в мінливих умовах бізнес-середовища. Висновки та рекомендації є достовірними, логічно обґрунтованими шляхом професійного використання відповідних методів проведення дослідження: порівняльного аналізу і графічного методу, системного підходу, абстрагування і логічного аналізу, індукції та дедукції, структурно-рівневого підходу, хвильового підходу, категоріального методу дворівневого тріадичного дешифрування, морфологічного аналізу та синтезу, узагальненої функції бажаності, таксономічного аналізу, методу радара, аналізу ієрархій.

Про значний рівень обґрунтованості положень дисертації дозволяють стверджувати нижче зазначені її теоретичні та прикладні розробки, пропозиції і висновки.

У першому розділі «Теоретичні основи управління життєздатністю підприємств» узагальнено наукові погляди сутнісної характеристики життєздатності підприємства, удосконалено багаторівневу рекурсивну модель життєздатної системи підприємства, розроблено просторово-динамічний підхід до розвитку життєздатних підприємств, що базується на моделі еволюції життєздатної системи, узагальнено концептуальні основи управління життєздатністю підприємства.

Дисертантом визначено міждисциплінарний характер поняття «життєздатність», проведено логічний аналіз в даній області, узагальнено теоретичні погляди на сутність поняття. На основі проведеного аналізу за допомогою категоріального методу дворівневого тріадичного дешифрування базового поняття визначені поняття «життєздатність підприємства» та «управління життєздатністю підприємства» (стор. 39-55). Ґрунтуючись на дослідженні концепції життєздатних систем запропонована модель системи управління АТП, яка розроблена з використанням принципів побудови життєздатних систем, формовано сукупність функціональних підсистем підприємства по аналогії з системами живого організму, діяльність яких взаємозалежна, що забезпечує стійкість підприємства до впливу зовнішніх умов (стор. 62-78). Базуючись на структурно-рівневому та метасистемному підходах визначені рівні рекурсії життєздатної системи підприємства: елементний, компонентний, субсистемний, системний, метасистемний (стор. 84-87). На цій основі запропоновано сферичну модель життєздатної системи

підприємства, яка враховує зв'язки між суміжними підсистемами і різноспрямований вплив факторів середовища (стор. 89-91).

Цілком логічним є висновки дисертанта, що концепція життєздатного підприємства повинна використовувати загальні підходи до проблем сталого розвитку. Також запропоновано використання конвергенції технічних та економічних систем при формуванні моделі розвитку підприємства, на цій основі розроблено просторово-динамічний підхід до розвитку життєздатних підприємств (стор. 107-109). Сформована модель підтримання життєздатності підприємства, в якій представлено ієрархічне розташування економічної, соціальної, екологічної сфер зовнішнього середовища підприємства та напрямки застосування інструментів управління, та на цій основі обґрунтовано концептуальні основи управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту, які базуються на засадах сталого розвитку та холістичного підходу (стор. 115-125).

У другому розділі «Організаційно-управлінські засади формування життєздатних систем підприємств автомобільного транспорту» автором досліджено стан, тенденції і перспективи розвитку транспортної галузі з позиції автотранспортних підприємств, розглянуто автотранспортне підприємство як соціально-економічний суб'єкт в моделі багаторівневої логістичної системи, сформовано адаптивно-орієнтовану систему управління життєздатністю підприємства, удосконалено науково-практичний підхід до створення інтегрованої системи маркетинг-логістики автотранспортного підприємства.

Автором досліджено напрями розвитку автомобільного транспорту та ринку транспортних перевезень, визначено наявність значного економічного, технічного, технологічного та організаційного відставання, а також погіршення більшості показників транспорту, та зроблено висновок про низьку життєздатність підприємств (стор. 129-139). В роботі розглянуто автотранспортне підприємство як соціально-економічний суб'єкт моделі багаторівневої логістичної системи, визначено основні рівні логістичної системи (стор. 140-160). Розглянуто концептуальні положення інтегрованої логістики, визначені специфічні принципи інтегрованої логістики підприємства (стор. 165-170). Автором зроблено акцент на необхідності підтримання життєздатності підприємства насамперед через формування адаптивної системи управління, на цій основі запропоновано адаптивно-орієнтовану систему управління життєздатністю підприємства з використанням кібернетичного підходу до моделювання систем (стор. 174-179).

Крім того, запропоновано науково-практичний підхід до створення інтегрованої системи маркетинг-логістики автотранспортного підприємства, який базується на системному поєднанні елементів комплексу маркетингу і логістики (стор. 184-188).

У третьому розділі «Методологічні основи управління життєздатністю підприємств на підставі взаємодії із суб'єктами середовища» акцентується увага на теоретико-методологічних засадах формування технології взаємодій підприємства з партнерами в соціально-економічному просторі, сформовано загальну систему управління взаємодією підприємства з основними партнерами та розвинуто науково-методичні аспекти оцінки взаємовідносин автотранспортного підприємства з партнерами.

Грунтуючись на існуючих підходах до польового представлення соціально-економічного простору, розроблено теоретико-методологічні засади формування технології взаємодій підприємства з партнерами, які базуються на поданні структури взаємодіючих полів навколо підприємства (економічного, соціального, культурного, наукового тощо) та сформовано систему екзогенних та ендогенних факторів впливу на життєздатність (стор. 197-219). На цій основі сформовано модель системи управління маркетингом взаємодії підприємства з основними партнерами, яка розроблена з використанням принципів побудови життєздатних систем (стор. 227-243). Отримали подальший розвиток науково-методичні аспекти оцінки взаємовідносин автотранспортного підприємства з партнерами (стор. 270-279).

Положення четвертого розділу «Методичні аспекти комплексного управління життєздатністю підприємства» спрямовані на розвиток методичних положень до визначення рівня стратегічної стійкості функціонування автотранспортного підприємства, оцінки екологічної безпеки автотранспортного підприємства, формуванню теоретико-методичних основ еколого-інноваційного управління підприємством, вибору пріоритетних напрямків впровадження екологічних інновацій на підприємстві та формування портфеля інноваційних проєктів, оцінки корпоративної культури підприємства.

Відповідно до пріоритетних напрямків розвитку окремих функціональних сфер діяльності підприємства, запропоновано узагальнену систему управління стійкістю підприємства та виділено її підсистеми. Отримав подальший розвиток методичний підхід до визначення рівня стратегічної стійкості функціонування автотранспортного підприємства (стор. 294-301).

Автор звертається до проблеми забезпечення функціонування підприємств на засадах сталого розвитку, для чого удосконалено методичні засади оцінки екологічної безпеки автотранспортного підприємства (стор. 308-312). На цій основі сформовано теоретико-методичні основи еколого-інноваційного управління автотранспортним підприємством, запропоновано життєздатну систему управління еколого-інноваційною діяльністю підприємства та вибору пріоритетних напрямків впровадження екологічних інновацій на підприємстві і формування портфеля інноваційних проєктів (стор. 318-341).

З метою забезпечення лояльності персоналу підприємства, автором приділяється увага висвітленню теоретичних засад обґрунтування польової природи корпоративної культури з точки зору взаємодії культурних полів у соціально-культурному просторі підприємства (стор. 347-353). Запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінки корпоративної культури підприємства, що дозволяє визначити рівень корпоративної культури з точки зору задоволення комунікаційних інтересів всіх груп суб'єктів процесу (стор. 355-360).

У п'ятому розділі «Формування стратегії управління життєздатністю автотранспортних підприємств» розроблено інтегрований науково-методичний підхід до поліструктурної оцінки життєздатності підприємства, розвинуто методичні засади розробки стратегії життєздатності підприємства, запропоновано інтегрований механізм управління життєздатністю АТП.

В роботі також автор вказує на необхідність оцінювання життєздатності підприємств, на цій підставі удосконалено інтегрований науково-методичний підхід до поліструктурної оцінки рівня життєздатності підприємства (стор. 370-374). Саме ці положення стали основою запропонованих методичних засад розробки стратегії життєздатності підприємства, які ґрунтуються на поєднанні базово-орієнтованих параметрів сучасних функціональних стратегій з урахуванням їх поліструктурної основи вибору стратегічних альтернатив (стор. 381-386). Справедливо автор вказує й на те, що наразі ключовою проблемою під час реалізації стратегії життєздатності є відсутність механізму управління підприємством. Таким чином, запропоновано інтегрований механізм управління життєздатністю автотранспортного підприємства та обґрунтовано необхідність управління на засадах сталого розвитку і корпоративної соціальної відповідальності (стор. 410-420).

За сукупністю та рівнем викладення наукових положень дисертаційну роботу Федотової Ірини Володимирівни можна оцінити як закінчене дослідження з вагомими науковими результатами, які є достатньо обґрунтованими та достовірними.

3. Наукова новизна отримана в дисертаційній роботі

Представлена дисертаційна робота Федотової І.В. відзначається творчим характером та містить результати, що характеризуються науковою новизною.

Рівень наукової новизни положень, висновків і рекомендацій, отриманих у дисертаційній роботі, зведено до трьох груп результатів, які автор позначив у вступі дисертації та авторефераті, як здобуті вперше, удосконалені та ті, що отримали подальший розвиток:

- 1) вперше:

– розроблено просторово-динамічний підхід до розвитку життєздатних підприємств, що базується на моделі еволюції життєздатної системи з точки зору хвилеподібного характеру розвитку на підставі конвергенції економічних і технічних систем з домінуючим аспектом на ієрархізацію структурних рівнів та основних етапів їх розвитку в просторово-часовому вимірі, продукуючи сферичну багаторівневу модель життєздатного підприємства (стор. 89-91), яка відображає ієрархію внутрішніх підсистем, їх зв'язки з суміжними системами, метасистемою та взаємодію з факторами внутрішнього і зовнішнього середовищ (стор. 107-109). Запропонований підхід є консолідовано-інструментальним базисом для визначення розвитку підприємств у стратегічному періоді;

– обґрунтовано концептуальні основи управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту на засадах забезпечення логічної взаємодії типових структурних складових (мети, завдань, суб'єкта, об'єкта, принципів, підходів, функцій управління, методик і т. ін.) (стор. 118-125), де системоутворюючим елементом є сформована модель підтримки життєздатності підприємства на засадах сталого розвитку і холістичного підходу (стор. 115-116), що в сукупності сприятиме розробці інноваційних підходів і методів управління життєздатністю підприємства, забезпечуючи ефективність роботи та формування стратегічних переваг на конкурентних ринках;

– запропоновано адаптивно-орієнтовану систему управління життєздатністю підприємства на основі кібернетичного підходу у вигляді цілеспрямованого контуру, в якому керуюча підсистема має три рівні управління (вищий, середній, первинний) та передбачає виконання трьох блоків функцій (вирішального, перетворювального, інформаційно-контрольного), а керована підсистема включає процеси функціонування підприємства (стор. 174-179), це дає змогу менеджерам комплексно управляти життєздатністю підприємства, підвищувати його адаптивні якості, забезпечувати стійке функціонування та сталий розвиток;

2) удосконалено:

– теоретичний базис дослідження через уточнення сутності понять «життєздатність підприємства» та «управління життєздатністю підприємства» на підставі категоріального методу дворівневого тріадичного дешифрування (стор. 39-55), який, на відміну від існуючих поглядів, поглиблює когнітивно-інформаційну модель наукового знання про природу життєздатності як системного явища в економіці через пріоритетність системних властивостей та констатацію їх комплексних ознак (стор. 42-52). Це дає можливість доповнити етимологічно-семантичну складову теоретико-методологічних засад управління життєздатністю підприємств;

– багаторівневу рекурсивну модель життєздатної системи підприємства, що, на відміну від існуючих, базується на консолідації наукових гіпотез та основних положень концепції життєздатних систем,

структурно-рівневого і метасистемного підходів з визначенням п'яти основних рівнів рекурсії системи управління підприємства (елементний, компонентний, субсистемний, системний, метасистемний) (стор.62-91), що дозволяє топ-менеджменту підприємства генерувати, узгоджувати і коригувати рішення щодо функціонування підприємства;

– науково-практичний підхід до створення інтегрованої системи маркетинг-логістики автотранспортного підприємства, який, на відміну від наявних, базується на системному поєднанні елементів комплексу маркетингу і логістики та специфічних принципів інтегрованої логістики підприємства, визначаючи колаборацію господарських та бізнес-зв'язків (стор. 184-188). Це дозволяє здійснити моніторинг взаємодії між внутрішніми і зовнішніми функціональними підрозділами, об'єднати зусилля керуючого персоналу підприємства, його структурних підрозділів і логістичних партнерів для наскрізного управління основними потоками.

– теоретико-методичний підхід до оцінки корпоративної культури підприємства (стор. 355-360), який, на відміну від існуючих, базується на позиціюванні взаємодії культурних полів різних рівнів (працівників, колективів, підприємства, міжорганізаційної мережі) у соціально-економічному просторі (стор. 347-353) та таксономічному аналізі показників сприйняття корпоративної культури керівниками, підлеглими та суб'єктами економічного середовища підприємства, що дозволяє визначити рівень корпоративної культури з точки зору задоволення комунікаційних інтересів всіх груп суб'єктів процесу, що є основою удосконалення та підтримки її оптимального рівня в аспекті забезпечення ціннісно-орієнтованих механізмів життєздатності підприємства.

– методичні засади оцінки екологічної безпеки автотранспортного підприємства, що, на відміну від існуючих, базуються на оцінці безпеки базових бізнес-процесів автотранспортного підприємства для оточуючого середовища з використанням узагальненої функції бажаності через інтегральне оцінювання чотирьох найбільш визначальних та комплексних складових функціонування автотранспортного підприємства (інноваційної, техніко-технологічної, санітарно-гігієнічної і фінансово-економічної), які забезпечують відповідний рівень екологічної безпеки (стор. 308-315). Це дозволяє більш обґрунтовано формувати стратегію екологічної безпеки підприємства, активізувати функціонування підприємств на засадах сталого розвитку;

– інтегрований науково-методичний підхід до поліструктурної оцінки рівня життєздатності підприємства, який, на відміну від існуючих, охоплює систему показників, згрупованих за напрямками: стійкість внутрішніх підсистем, корпоративна культура, відносини з внутрішніми та зовнішніми партнерами, екологічна безпека (стор. 368-374), що дає змогу розглянути взаємодії підприємства у внутрішньому і зовнішньому середовищах як інструмент забезпечення життєздатності, та дозволяє забезпечити

співставність, порівнянність, співмірність результатів оцінки і створює аналітичне підґрунтя для інтегрованого оцінювання життєздатності підприємства;

3) отримали подальший розвиток:

- теоретико-методологічні засади формування технології взаємодій підприємства з партнерами в соціально-економічному просторі з позиції квантово-релятивістського та хвильового підходів, які базуються на поданні структури взаємодіючих полів навколо підприємства (економічного, соціального, культурного, наукового і т.д.) (стор. 197-201), що дає змогу дослідити економічні закономірності польових взаємодій автотранспортного підприємства з партнерами, визначити їх структуру та фактори впливу, а також виокремити підприємства, які формують потужні поля за рахунок власних конкурентних переваг і консолідують більше суб'єктів взаємодії;

- науково-методичні аспекти оцінки взаємовідносин автотранспортного підприємства з партнерами (як внутрішніми, так і зовнішніми), які, на відміну від існуючих, базуються на визначенні рівня їх відносин на підставі співставлення цінності партнера та його лояльності, з використанням методу узагальненої функції бажаності, матриці діагностики і методу радара (стор. 268-298), що дозволяє комплексно оцінити рівень відносин зі всіма типами партнерів, групувати їх за рівнем відносин, обирати ключових партнерів, розробляти стратегії взаємовідносин, формувати індивідуальні відносини з ключовими партнерами;

- методичний підхід до визначення рівня стратегічної стійкості функціонування автотранспортного підприємства, який, на відміну від наявних, базується на виокремленні складових загальної стійкості підприємства на основі окремих функціональних сфер діяльності підприємства з використанням системного підходу, методу аналізу ієрархій (стор. 233-303). Це дозволяє керівникам підприємства враховувати всі визначальні складові функціонування автотранспортного підприємства та ідентифікувати рівень його стійкості в разі зміни внутрішніх та зовнішніх умов;

- теоретико-методичні основи еколого-інноваційного управління автотранспортним підприємством, які, на відміну від існуючих, базуються на використанні сценарного підходу, методу аналізу ієрархій і морфологічного аналізу та синтезу, що зумовлює вибір пріоритетних напрямків впровадження екологічних інновацій на підприємстві і формування портфеля інноваційних проєктів (стор. 318-341), що дозволяє співставляти бажання і можливості з реалізації інноваційних проєктів у різних бізнес-процесах, підвищувати екологічну безпеку автотранспортного підприємства;

- методичні засади розробки стратегії життєздатності підприємства, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на поєднанні базово-орієнтованих параметрів сучасних функціональних стратегій (стійкості, екологічної безпеки, корпоративної культури, взаємовідносин з партнерами) з

урахуванням їх поліструктурної основи вибору стратегічних альтернатив (стор. 381-407). Це дає можливість забезпечити узгодженість стратегій за різними напрямками та сформувавши комплексну стратегію життєздатності підприємства.

Результати наукового дослідження в сукупності вирішують важливу наукову проблему – обґрунтування теоретичних і методологічних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту в сучасних умовах господарювання із урахуванням трансформації бізнес-середовища.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, що регламентують діяльність автомобільного транспорту, наукові напрацювання провідних вітчизняних і зарубіжних учених, монографічні дослідження фахівців з питань забезпечення життєздатності підприємств, звіти та дані фінансової і статистичної звітності підприємств автомобільного транспорту, ресурси Інтернету.

4. Практичне значення отриманих результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації теоретичні висновки, методичні підходи і практичні рекомендації можуть бути використані у процесі управління та розвитку підприємств автомобільного транспорту України, що дозволить забезпечити їх життєздатність в динамічних умовах економічного середовища.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне застосування, зокрема: науково-методичний підхід до поліструктурної оцінки рівня життєздатності підприємства було використано і впроваджено у діяльність ТДВ «Харківське АТП-16363» (довідка № 164 від 27 січня 2020 р.); науково-методичні аспекти оцінки взаємовідносин АТП з партнерами впроваджено у діяльність ПрАТ «Харківське АТП-16355» (довідка № 103 від 11 лютого 2020 р.); методичний підхід до визначення рівня стратегічної стійкості функціонування АТП застосовуються у діяльності ТОВ «Сумське АТП 15954» (довідка № 187 від 20 лютого 2020 р.); теоретико-методичний підхід до оцінки корпоративної культури підприємства використовується в роботі ПрАТ «ХТЗ» (довідка № 78/1068 від 03 березня 2020 р.); методичні засади оцінки екологічної безпеки АТП використано в роботі ТОВ «Автосервіс-2227», м. Харків (довідка № 193 від 11 березня 2020 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються у навчальному процесі Харківського національного автомобільно-дорожнього університету при викладанні дисциплін «Менеджмент організації», «Управління ланцюгами постачань», «Проектування логістичних систем», «Стратегічний менеджмент», «Маркетинг взаємодії АТП з партнерами», «Управління інноваціями»,

«Корпоративне управління», «Управління персоналом» і при виконанні випускних кваліфікаційних робіт магістрів, що підтверджується довідкою впровадження № 2061/18 від 10 вересня 2020 р.

Авторські права на результати дисертаційної роботи підтверджені свідоцтвами про реєстрацію авторського права, виданими Державною службою інтелектуальної власності України (№ 67266 від 15 серпня 2016 р.), Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (№89740 від 12 червня 2019 р.) та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (№ 98163 від 16 червня 2020 р.).

5. Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

Теоретичні положення та методичні рекомендації, викладені в дисертації, знайшли достатнє висвітлення в опублікованих за темою дослідження наукових працях. За результатами наукового дослідження Федотовою І.В. опубліковано 53 наукові праці, серед яких 1 одноосібна монографія та 1 колективна монографія, 27 статей у наукових фахових виданнях (з них 20, у виданнях, що входять до наукометричних баз даних), 3 статті у наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних (з них 2 включені до наукометричної бази Scopus), 2 статті в інших виданнях та 19 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 52,47 друк. арк., з них особисто автору належать 45,42 друк. арк.

Це дає підстави для висновку, що результати дисертації були своєчасно оприлюднені, а їх кількість і обсяг відповідають встановленим вимогам до публікації основних положень дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи були оприлюднені автором на міжнародних науково-практичних конференціях. Автореферат відображає основний зміст дисертації та містить лише ті положення та висновки, які висвітлені у дисертаційній роботі.

6. Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Федотової І.В. логічно структурована, складається зі вступу, п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 576 сторінок, у т.ч. основний текст займає 367 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровано 106 рисунками, 102 таблицями та містять 11 додатків. Список використаних джерел налічує 584 найменування.

Оформлення дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам до наукових робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора

економічних наук. Дисертаційна робота написана державною мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи, розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми. Авторські методологічні положення та методичні підходи, пропозиції та рекомендації, наукові розробки, представлені в дисертаційній роботі, деталізовані здобувачем і в більшості доведені до можливості практичного використання.

7. Дискусійні положення та зауваження до роботи

Відзначаючи теоретичну, методологічну, методичну та практичну значущість дисертаційної роботи Федотової І.В., необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які викликають критичні зауваження або мають дискусійний характер, зокрема:

1. У тексті дисертації автору доцільно було зосередитися на формулюванні висновків після кожного розділу таким чином, щоб пов'язувати з дослідженнями в наступних розділах.

2. При проведенні аналізу тенденцій розвитку транспортної галузі з позиції автотранспортних підприємств (стор. 129-139), доцільно було більш глибоко розкрити авторське бачення впровадження необхідних заходів по виділених напрямках впливу факторів на життєздатність.

3. Потребує доповнення розкриті на стор. 210-221 екзогенні та ендогенні фактори впливу на життєздатність та їх взаємодія, що виражена алгоритмами, з точки зору можливості їх оцінювання за силою та характером впливу на підприємство.

4. У третьому розділі запропоновано класифікацію типів лояльності партнерів на основі матриці типів лояльності (стор. 266-270, рис. 3.18), слід було обґрунтувати доцільність її використання в рамках запропонованої методики оцінки взаємовідносин підприємства з партнерами та більш ширше висвітлити її застосування не тільки для персоналу підприємства, а й для інших груп партнерів.

5. Подані на стор. 270-278 науково-методичні аспекти оцінки взаємовідносин автотранспортного підприємства з партнерами слід було б доповнити прикладом формування моделі мережі взаємовідносин АТП з партнерами, яку включено сьомим етапом алгоритму оцінки рівня взаємовідносин АТП з основними партнерами (стор. 275, рис. 3.19).

6. При формуванні структури корпоративної культури з точки зору взаємодії культурних полів різних рівнів у соціально-культурному просторі (стор. 348, рис. 4.13), було б доцільно більш детально охарактеризувати не

тільки рівні формування полів, а й характер взаємодії між суб'єктами, що формують ці поля.

7. П'ятий розділ дисертації розкриває ґрунтовні наукові здобутки щодо формування стратегії життєздатності підприємства на підставі вибору стратегічних альтернатив. Для наочного прикладу автор наводить в основному тексті дисертації розрахунок вибору оптимального варіанту взаємовідносин АТП зі споживачем (стор. 395-403), значна кількість розрахунків ускладнює сприйняття загального алгоритму формування стратегії життєздатності. На наш погляд, було б доцільно винести їх у відповідний додаток.

8. Дисертаційне дослідження значно виграло, якби при розгляді моделі життєздатного підприємства на засадах корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку (стор. 417-420), автор розглянула відповідність інструментів управління життєздатністю основним видам корпоративної соціальної відповідальності.

Проте викладені дискусійні положення та зауваження не знижують загальний досить високий науковий рівень дисертаційної роботи, а лише додатково вказують на багатоплановість досліджуваної проблеми, її актуальність, наукову значущість і практичну цінність.

8. Загальний висновок

Ретельне вивчення та аналіз дисертаційної роботи Федотової Ірини Володимирівни «Теоретико-методологічні засади управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту» дає підстави зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значущістю, дисертація є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову проблему – обґрунтування теоретичних і методологічних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо управління життєздатністю підприємств автомобільного транспорту в сучасних умовах господарювання із урахуванням трансформації бізнес-середовища.

В цілому в роботі слід визначити виконаними вимоги, що ставляться до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Актуальність теми обґрунтовано, мету, завдання та предмет дослідження чітко визначено. Висновки і рекомендації, які сформульовані автором, відзначаються науковою новизною і мають практичну значущість. Зміст дисертаційної роботи, її науково-прикладні результати та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків і рекомендацій, ступінь наукової новизни дають підстави для висновку, що дисертація відповідає вимогам паспорту

спеціальності та пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із доповненнями і змінами), та іншим нормативним вимогам, які висуваються до докторських дисертаційних робіт, а тому її автор, Федотова Ірина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

професор кафедри «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом» Українського державного університету залізничного транспорту МОН України,
доктор економічних наук, доцент,

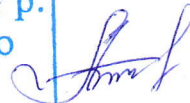

В.О. Овчиннікова

Особистий підпис
засвідчую 23 2020 р.
завідуючий канцелярією
УкрДУЗТ

Овчиннікова В.О.

Відзив отримано
спеціалізованою вченою
радою Ф 64.820.05
«23 листопада 2020 р.
Учений секретар
Чорнобровка І.В. Чорнобровка І.В.